

K E L T A I N E N K I R J A S T O

K E L T A I N E N K I R J A S T O

Dublinilaisia

JAMES JOYCE:

Dublinilaisia (1914, suom. 1965)
Taiteilijan omakuva nuoruuden vuosilta
(1916, suom. 1946)
Odysseus (1922, suom. 1964)

JAMES JOYCE

Dublinilaisia

Suomentanut

PENTTI SAARIKOSKI

TAMMI
HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos *Dubliners* ilmestyi 1914.
Ensimmäinen suomenkielinen painos ilmestyi 1965.

Suomenkielinen laitos © Pentti Saarikoski ja Tammi

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-6121-8

Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

Sisaret	7
Tapaaminen	17
Arabia	27
Eveline	34
Kilpa-ajojen jälkeen	40
Kaksi liehakkoa	47
Täyshoitola	60
Pieni pilvi	69
Vastineet	86
Savea	99
Surullinen tapaus	107
Murattipäivä komitean istuntohuoneessa	118
Äiti	137
Armo	152
Kuolleet	178

SISARET

Hänellä ei ollut toivoa tällä kerralla: se oli kolmas halvauskohtaus. Ilta illan jälkeen olin kulkenut talon ohitse (oli lomaaika) ja tutkinut ikkunan valaistua neliötä: ja ilta illan jälkeen olin havainnut sen olevan samalla tavoin valaistu, heikosti ja tasaisesti. Jos hän olisi kuollut, ajattelin, näkisin kynttilöiden valon heijastuvan alaslasketusta kaihtimesta, sillä tiesin että kaksi kynttilää tulee asettaa ruumiin pääpuoleen. Hän oli usein sanonut minulle: 'En minä enää kauan tässä maailmassa viivy', ja minä olin pitänyt hänen sanojaan leikinlaskuna. Nyt tiesin, että ne olivat totta. Joka ilta kun katsoin ylös ikkunaan, sanoin hiljaa itseseni sanan halvaus. Se oli aina kuulostanut korvissani oudolta, kuten sana gnomon Eukliden kirjasta ja sana simonia katekismuksesta. Mutta nyt se kuulosti jonkin pahantahtoisen ja synnillisen olennon nimeltä. Se täytti mieleni pelolla, ja kuitenkin halusin olla lähempänä sitä ja katsella sen surmantyötä.

Cotterin ukko istui takan äärellä ja poltteli, kun tulin alakertaan illalliselle. Tädin pannessa puuroa minulle Cotter sanoi kuin johonkin aikaisempaan huomautukseensa palaten:

— Ei, en minä sanoisi että hän oli nimenomaan... mutta siinä oli jotakin kummallista... jotakin kammottavaa hänessä oli. Minun mielipiteeni on...

Hän rupesi tupruttelemaan piippuaan, ilmeisesti mielipidetään pohtien. Rasittava vanha hupsu! Kun tutustuimme häneen, hän aluksi oli melko kiinnostava puhuessaan sikunaöljyistä ja tislusputkista; mutta kyllästyin pian häneen ja hänen loputtomiin tarinoihinsa polttimosta.

— Minulla on oma teoriani asiasta, hän sanoi. — Luulen että se oli noita... erikoisia tapauksia... Mutta on vaikeata sanoa...

Hän rupesi taas tupruttelemaan piippuaan, kertomatta meille teoriaansa. Setä näki minun tuijottavan ja sanoi:

— No niin, vanha ystäväsi on poissa, surullinen tapaus.

— Kuka? sanoin minä.

— Isä Flynn.

— Onko hän kuollut?

— Herra Cotter kertoi siitä meille juuri. Hän sattui kulkemaan talon ohitse.

Tiesin että minua tarkkailtiin, ja niin jatkoin syömistä ikään kuin uutinen ei olisi minua kiinnostanut. Setä selitti Cotterille.

— Poika ja hän olivat parhaat ystävät. Ukko opetti hänelle yhtä ja toista nimittäin; ja sanotaan että hän piti hänestä paljon.

— Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen, sanoi täti hurskaasti.

Cotter katseli minua hetken. Tunsin että hänen pienet vilkkuvat silmänsä tutkistelivat minua, mutta en aikonut tehdä hänelle mieliksi katsomalla ylös lautasestani. Hän palasi piippunsa pariin ja lopulta sylkäisi rumasti arinaan.

— Minusta ei olisi mukavaa, hän sanoi, — jos minun lapseni olisivat kovin paljon tekemisissä sellaisen miehen kanssa.

— Kuinka niin, herra Cotter? kysyi tätini.

— Tarkoitan sitä, sanoi Cotter, — että se ei ole hyväksi lapsille. Ajattelen näin: antaa nuoren pojan juosta ja leikkiä omanikäistensä parissa eikä... Eikö niin, Jack?

— Se on minunkin periaatteeni, sanoi setäni. — Oppikoon pitämään puolensa. Sitä minä aina olen sanonut tälle kirjattoukalle: pidä huoli ruumiinkunnostasi. Niin, kun minä olin tuollainen naskali, niin jokaikinen aamu otin kylmän kylvyn, sekä talvin että kesin. Ja siitä on minulle hyötyä nyt. Sivistys on aina tietysti hyvä ja hieno asia... Herra Cotter ehkä haluaisi maistaa vähän lampaanjalkaa, hän lisäsi tädille.

— Ei, ei, ei minulle, sanoi Cotter.

Täti nouti paistinvadin kaapista ja asetti sen pöydälle.

— Mutta kuinka niin te olette sitä mieltä ettei se ole hyväksi lapsille, herra Cotter? hän kysyi.

— Se ei ole hyväksi lapsille, sanoi Cotter, — koska he ovat niin vaikutuksille alttiita. Kun lapset näkevät jotakin sellaista nimittäin, se vaikuttaa ...

Ahdoin suuni täyteen puuroa, sillä pelkäsin että saattaisin paljastaa suuttumukseni. Rasittava vanha punanenäinen imbesilli!

Oli myöhä kun vaivuin uneen. Vaikka olinkin vihainen Cotterille siitä, että hän oli puhunut minusta kuin lapsesta, vaivasin päätäni ja mietin mitä hän oli tarkoittanut päättämättömillä lauseillaan. Huoneeni pimeydessä olin näkevinäni halvaantuneen kasvot jälleen. Vedin peitot pääni ylitse ja yritin ajatella joulua. Mutta harmaat kasvot seurasivat minua yhä. Ne mumisivat; ja minä ymmärsin että ne halusivat tunnustaa jotakin. Tunsin sieluni väistävän johonkin miellyttävään ja kiellettyyn seutuun; ja siellä minä jälleen näin niiden odottavan minua. Ne alkoivat tehdä tunnustusta mumisevalla äänellä, ja minä ihmettelin miksi ne hymyilivät koko ajan ja miksi huulet olivat niin syljestä märät. Mutta sitten muistin että ne olivat kuolleet halvaukseen ja minä myös tunsin hymyileväni voipuneesti, kuin suodakseni hänelle anteeksi hänen simoniansa.

Seuraavana aamuna aamiaisen jälkeen menin katsomaan pientä taloa Isolla Britain Streetillä. Siinä oli vähäpätöinen kauppa, jolla oli *Kangastavaraliikkeen* epämääräinen nimi. Kangastavarat tarkoitti etupäässä lasten toppösiä ja sateenvarjoja; ja tavallisina päivinä riippui ikkunassa kilpi, jossa luki: *Sateenvarjoja päällystetään uudelleen*. Nyt ei mitään ilmoitusta näkynyt, sillä ikkunaluukut olivat edessä. Suruharsovihko oli nauhalla sidottu kolkuttimeen. Kaksi köyhää naista ja sähkösanomapoika seisovat ja lukivat korttia, joka oli neulalla kiinnitetty harsoon. Minäkin menin lähemmäksi ja luin:

1. kesäkuuta 1895
pastori James Flynn (aikaisemmin palvellut P. Catherinen kirkossa
Meath Streetillä), kuudenkymmenenviiden vuoden iässä.
R. I. P.

Kortin luettuani uskoin, että hän oli kuollut, ja se hämmensi mieleni. Ellei hän olisi ollut kuollut, olisin mennyt myymälän pieneen, pimeään takahuoneeseen ja löytänyt hänet nojatuo-
listaan päällystakkiinsa melkein uponneena. Kenties olisi täti antanut minulle paketin High Toastia hänelle vietäväksi, ja se olisi herättänyt hänet horroksestaan. Minun oli aina tyhjen-
nettävä paketti hänen mustaan nuuskarasiaansa, sillä hänen kätensä vapisivat niin ettei hän pystynyt tekemään sitä huiski-
matta puolia nuuskasta pitkin lattiaa. Silloinkin kun hän nos-
ti suuren vapisevan kätensä nenäänsä, tippui pikkuisia nuus-
kapilviä sormien läpi hänen takkinsa etumukselle. Saattoi olla, että näistä jatkuvista nuuskahuiskuista johtui hänen vanhanai-
kaisen papillisen asunsa haalistuneen vihertävä vivahde, sillä punainen nenäliina, mustunut, kuten aina, kokonaisen viikon nuuskatahroista, oli täysin tehoton kun hän yritti pyyhkiä tip-
puneita murusia.

Halusin mennä sisälle katsomaan häntä, mutta en ollut kyl-
lin rohkea koputtaakseni. Kävelin hitaasti poispäin kadun
aurinkoista puolta, ja kävellessäni luin kaikki teatteri-ilmoi-
tukset kauppojen ikkunoista. Minusta oli outoa, etten sen enem-
pää minä itse kuin koko päiväkään näyttänyt murehtivan, ja
minua jopa huolestutti se että tunsin itseni vapaaksi, ikään
kuin hänen kuolemansa olisi vapauttanut minut jostakin. Ih-
mettelin tätä, sillä hän oli opettanut minulle yhtä ja toista
kuten setä edellisenä iltana oli sanonut. Hän oli opiskellut Roo-
man irlantilaisessa pappiskoulussa ja oli opettanut minut ääntä-
mään latinaa oikein. Hän oli kertonut tarinoita katakombeista
ja Napoleon Bonabartesta ja selittänyt minulle messun eri sere-
moniat ja papin käyttämien erilaisten vaatteiden merkityksen.
Joskus hän oli huvitellut esittämällä minulle vaikeita kysy-

myksiä, hän kysyi mitä piti tehdä tietyissä tilanteissa, tai olivatko sellaiset ja sellaiset synnit kuolemansyntejä vai anteeksiannettavia syntejä vai pelkästään puutteellisuuksia. Hänen kysymyksensä opettivat minulle, kuinka mutkikkaita ja salaperäisiä olivat eräät kirkon laitokset, joita aina olin pitänyt mitä yksinkertaisimpina. Papin velvollisuudet eukaristiaa ja ripin salaisuutta kohtaan tuntuivat minusta niin ankarilta, että kummastelin kuinka kukaan koskaan oli rojhennut ottaa niitä kantaakseen; enkä ollut hämmästyntynyt, kun hän kertoi että kirkkoisät olivat kirjoittaneet yhtä paksuja kirjoja kuin *Postin kalenteri* ja yhtä tiheään painettuja kuin sanomalehden viralliset tiedotukset, valaistakseen kaikkia näitä monimutkaisia kysymyksiä. Usein tätä ajatellessani en kyennyt antamaan muuta kuin hyvin typerän ja sammaltavan vastauksen, johon hän tavallisesti hymyili tai nyökkäsi pari kolme kertaa. Joskus hän antoi minun käydä läpi messun vastaukset, jotka hän oli pannut minut opettelemaan ulkoa; ja kun takeltelin, hän hymyili miettiväisesti ja nyökytteli päätään, vetäisten silloin tällöin ison hyppysellisen nuuskaa kumpaankin sieraimensa vuorotellen. Hymyillessään hän paljasti suuret pahanväriset hampaansa ja lepuutti kieltään alahuulen päällä — tapa joka tuttavuutemme alkuaikoina oli häirinnyt minua, ennen kuin opin tuntemaan hänet paremmin.

Kun kävelin eteenpäin auringonpaisteessa, muistin Cotterin sanat ja yritin muistaa mitä unessa sitten oli tapahtunut. Muistin huomanneeni pitkät samettiverhot ja heilahtelevan, vanhanmallisen lampun. Minusta tuntui että olin ollut hyvin kaukana, jossakin maassa jossa tavat olivat oudot — Persiassa, ajattelin... Mutta en voinut muistaa unen loppua.

Illalla täti otti minut mukaan vierailulle surutaloon. Auringko oli laskenut; mutta länteen katsovat ikkunaruudut heijastivat suurien pilvenlonkien kellanruskeaa kultaa. Nannie otti meidät vastaan hallissa; ja kun olisi ollut sopimatonta huutaa hänelle, täti ainoastaan puristi hänen kättään. Vanha

nainen osoitti ylöspäin kysyvästi, ja kun täti nyökkäsi, hän lähti ponnistelemaan ylös kapeita portaita meidän edellämme, niin että hänen taipunut päänsä tuskin nousi porraskaiteen yli. Ensimmäisellä porrastasanteella hän pysähtyi ja kehottavasti viittasi meitä astumaan sisälle vainajan huoneeseen. Täti astui sisään, ja kun vanha nainen näki että minä epäröin, hän alkoi uudestaan viittoa minulle kehottavasti.

Menin sisään varpaillani. Kaihtimen pitsireunuksen läpi valui huone täyteen hämärää kultaista valoa, jossa kynttilät näyttivät kalpeilta ohuilta liekeiltä. Hänet oli pantu arkkuun. Nannie johti tietä ja me kolme polvistuimme vuoteen jalkapuoleen. Olin rukoilevinani, mutta en pystynyt kokoamaan ajatuksiani, koska vanhan naisen mutina häiritsi minua. Huomasin miten kömpelösti hänen hameensa oli takaa hakasella kiinni, ja miten hänen kangaskenkiensä korot olivat aivan lintallaan. Olin näkevinäni että vanha pappi hymyili arkussa maatessaan.

Mutta ei. Kun nousimme ja menimme vuoteen pääpuoleen, huomasin että hän ei hymyillyt. Siinä hän makasi, juhlavana ja valtavana, puettuna kuin alttarille ikään, suuret kädet ehtoolliskalkkia veltosti pidellen. Hänen kasvoillaan oli hyvin tuima ilme, ne olivat harmaat ja jyrkät, sieraimet olivat luolamaiset ja kasvoja ympäröi harvojen valkoisten karvojen nukka. Huoneessa oli raskas tuoksu — kukat.

Teimme ristinmerkin ja poistuimme. Alakerran pienessä huoneessa tapasimme Elizan, joka istui hänen nojatuolissaan juhlallisena. Etsiäydin tavanomaiseen tuoliini nurkassa, samalla kun Nannie meni kaapille ja otti sherrykarahvin ja muutamian viinilasien. Hän asetti ne pöydälle ja kehotti meitä ottamaan lasillisen viiniä. Sitten hän sisarensa kehotuksesta kaatoi sherryn laseihin ja ojensi ne meille. Hän vaati minua ottamaan keksejä myös, mutta kieltäydyin koska pelkäsin että pitäisin liian paljon ääntä niitä syödessäni. Hän näytti olevan vähän pahoillaan siitä että kieltäydyin ja kulki ääneti sohvalle,

johon hän istuutui sisarensa taakse. Kukaan ei puhunut: kaikki tuijotimme tyhjää tulipesää.

Täti odotti kunnes Eliza huokaisi ja sanoi sitten:

— Ah, niin, hän on mennyt parempaan maailmaan.

Eliza huokaisi taas ja taivutti päätään myöntymyksen merkiksi. Tätini sormeili viinilasinsa jalkaa ennen kuin otti pikku siemauksen.

— Menikö se... rauhallisesti? hän kysyi.

— Ohh, aivan rauhallisesti, rouva, sanoi Eliza. — Oli mahdotonta sanoa milloin hän heitti henkensä. Hänellä oli kaunis kuolema, Jumalan kiitos.

— Ja kaikki...?

— Isä O'Rourke oli hänen luonaan tiistaina ja voiteli hänet ja valmisti hänet ja muuta.

— Hän siis tiesi?

— Hän oli täysin alistunut.

— Hän näyttää täysin alistuneelta, sanoi täti.

— Samaa sanoi se nainenkin joka oli meillä pesemässä häntä. Hän sanoi että hän oli aivan sen näköinen kuin olisi nukkunut. Kukaan ei olisi uskonut että hänestä tulisi niin kaunis vainaja.

— Niin, ihan totta, täti sanoi.

Hän siemaisi vielä hieman lasistaan ja sanoi:

— Niin, neiti Flynn, joka tapauksessa teille täytyy olla suuri lohdutus tietää että te teitte kaiken minkä hänen edestään saatoitte. Te olitte kumpikin hyvin ystävällisiä hänelle, se täytyy sanoa.

Eliza veti hameen sileäksi polviensa yli.

— Ah, James parka! hän sanoi. — Jumala tietää että teimme kaiken mitä saatoimme, niin köyhiä kuin olemmekin — emme halunneet että häneltä olisi mitään puuttunut niin kauan kuin sitä kesti.

Nannie oli nojannut päänsä sohvatyynyä vasten ja näytti olevan uneen vaipumaisillaan.

— Ja sitten Nannie parka, sanoi Eliza ja katseli häntä, hän on aivan nääntynyt. Niin paljon kuin meidän piti puuhata, hänen ja minun, hankkia nainen pesemään hänet ja sitten pukea hänet ja sitten arkku ja sitten messun järjestäminen kappeliin. Ellei isä O'Rourkea olisi ollut niin enpä tiedä miten olisimme lainkaan pärjänneet. Hän se toi meille kaikki nuo kukat ja sitten kaksi kynttilää kappelista, ja kirjoitti ilmoituksen *Freeman's Generaliin* ja piti huolen kaikista papereista mitä tarvittiin hautapaikkaa varten ja James paran vakuutuksen takia.

— Eikö se ollutkin ystävällistä häneltä? sanoi täti.

Eliza sulki silmänsä ja pudisti päätään hitaasti.

— Ah, mitkään ystävät eivät ole vanhojen ystävien veroisia, — loppujen lopuksi ei ole muita joihin sitä voi luottaa.

— Niin aivan, niin se on, sanoi täti. — Ja minä olen varma että nyt kun hän on mennyt iäiseen autuuteen hän ei unohda sinua ja kaikkea sinun ystävällisyyttäsi.

— Ah, James parka! sanoi Eliza. — Hänestä ei ollut paljoa vaivaa meille. Hän ei talossa aiheuttanut sen enempää ääntä kuin nytkään. Mutta minä tiedän että hän on poissa ja kaikki mitä...

— Sitten kun kaikki on ohitse te vasta kaipaatte häntä, sanoi tätini.

— Minä tiedän, sanoi Eliza. — Minä en vie hänelle hänen lihaliemikuppiaan enää ettekä te, rouva, lähetä hänelle hänen nuuskaansa. Ah, James parka!

Hän lopetti, kuin olisi puhellut vainajien kanssa, ja sanoi sitten vihjailevasti:

— Kuulkaa, minä huomasin että hänessä alkoi olla jotain outoa viime aikoina. Joka kerta kun minä vein hänelle hänen keittonsa, hänen rukouskirjansa oli pudonnut lattialle ja hän nojasi taaksepäin tuolissaan suu auki.

Hän painoi sormella nenäänsä ja rypisti otsaansa; sitten hän jatkoi:

— Mutta siitä huolimatta hän yhtenään puhui että ennen kuin kesä olisi mennyt hän lähtisi ajelulle jonakin kauniina päivänä vain nähdäkseen kerran vielä sen vanhan talon, jossa me kaikki synnyimme Irishtownissa, ja hän ottaisi minut ja Nannien mukaan. Jos vain voisimme saada päiväksi halvalla käyttöömme sellaiset uudenmalliset vaunut jotka eivät pidä mitään ääntä, joista isä O'Rourke oli hänelle kertonut, sellaiset joissa on reumaattiset pyörät — hän sanoi, tuolta Johnny Rushilta niin lähdetäisiin ajelulle kaikki kolme jonakin sunnuntai-iltapäivänä.

— Herra olkoon hänen sielulleen armollinen! sanoi täti.

Eliza otti nenäliinansa esille ja pyyhkäisi silmiään. Sitten hän pani sen takaisin taskuunsa ja tuijotti tyhjään arinaan hetken puhumatta.

— Hän oli liian tunnontarkka aina, hän sanoi. — Papin velvollisuudet olivat liikaa hänelle. Ja sitten, voisi sanoa, hänen elämänsä oli mennyt vastavirtaan.

— Kyllä, sanoi täti. — Hän oli tyytymätön mies. Sen saattoi nähdä hänestä.

Hiljaisuus valtasi huoneen, ja sen suojin menin pöydän luokse, maistoin sherryäni ja palasin äänettömästi takaisin tuoliini huoneen nurkkaan. Eliza näytti vaipuneen syviin unelmiin. Odotimme kunnioittavasti että hän rikkoisi hiljaisuuden: ja pitkän tauon jälkeen hän sanoi hitaasti:

— Se oli se kun hän rikkoi sen kalkin... Siitä se alkoi. Totta kai ne sanovat että kaikki on kuin olla pitääkin, että siinä ei ollut mitään sisällä nimittäin. Mutta kuitenkin... Ne sanovat että se oli pojan vika. Mutta James parka oli niin hermostunut, Jumala olkoon hänelle armollinen!

— Ai sekö se oli? sanoi täti. — Minä kuulin jotakin... Eliza nyökkäsi.

— Se vaikutti häneen, hän sanoi. — Sen jälkeen hän alkoi murjottaa, ei puhunut kenellekään ja vaelsi ympäri yksikseen. Niin sitten eräänä iltana häntä haettiin, mutta häntä

ei löytynyt mistään. Häntä etsittiin joka paikasta; mutta hänestä ei näkynyt jälkeäkään. Niin sitten lukkari ehdotti että yrittettäisiin kappelista. Niin he sitten saivat avaimet ja avasivat kappelin, ja lukkari ja isä O'Rourke ja yksi toinen pappi joka oli siellä toivat kynttilän etsiäkseen häntä... Ja ajatella, siellä hän oli, istui itsekseen rippituolissaan pimeässä, ihan hereillä ja kuin itsekseen hiljaa naurahdellen.

Hän lopetti äkkiä kuin kuunnellakseen. Minäkin kuuntelin; mutta talossa ei kuulunut ääntäkään: ja minä tiesin että vanha pappi makasi ääneti arkussaan sellaisena kuin olimme hänet nähneet, juhlallisena ja tuimana kuolemassa, joutava kalkki rinnan päällä.

Eliza toisti:

— Aivan hereillä ja kuin itsekseen hiljaa naurahdellen... Niin että, tietysti, kun he näkivät sen, se pani heidät ajattelemaan ettei kaikki hänessä ollut niin kuin piti...

JAMES JOYCE (1882–1941) syntyi Dublinissa ja kuoli Zürichissä. Hän kävi Dublinissa jesuiittakoulua ja katolista University Collegea, opiskeli Pariisissa lääketiedettä ja asui sitten pysyvästi ulkomailla Triestessä, Zürichissä ja Pariisissa, toimien opettajana ja lehtimiehenä.

JAMES JOYCEN NUORUUDEN NOVELLIT OVAT KEINONSA HALLITSEVAN MESTARIN TYÖTÄ.

Novelleissa vallitsee 1900-luvun alun Dublinin omalaatuinen katolisuuden ja itsepäisen itsenäisyyspolitiikoinnin ilmapiiri. Ne välittävät eloisia kuvia kaupunkilaisista; heidän vuolaista keskusteluistaan olutlasin ääressä, vaeltelusta kaduilla sateessa ja sumussa. Lukuisten henkilöhahmojen joukossa vilahtaa samoja ihmisiä kuin Joycen myöhemmässä suurromaanissa *Odyseus*.

”Vain yhdellä novellikokoelmalla Joyce jätti jälkensä lähes jokaiseen novellikirjailijaan joka on tullut hänen jälkeensä.” THE GUARDIAN

		
www.tammi.fi	84.2	ISBN 978-952-04-6121-8

Kansi: Timo Mänttari

Liity Keltaisen kirjaston ystäviin
osoitteessa www.keltainenkirjasto.fi